

**Ομιλία του Θεόδωρου Χαλμούκη, αντιπροέδρου του Δ.Σ. του
Δημοτικού Μουσείου Καλαβρυτινού Ολοκαυτώματος στα εγκαίνια της
κινητής φωτογραφικής έκθεσης του Μουσείου στους χώρους της
Achaia Clauss**

6 Δεκεμβρίου 2022

Αφιερώνεται

Στη μνήμη της μητέρας μου Διαμαντούλας Χαλμούκη, της θείας μου Αγγελικής Μαυρέλη

*και στους εκτελεσθέντες Απόστολο, Θεοφάνη, Δημήτριο, Παναγιώτη και Θεόδωρο
Θεοφανόπουλο την 13^η Δεκεμβρίου 1943*

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΚΑΛΑΒΡΥΤΙΝΟΥ ΔΡΑΜΑΤΟΣ

Κύριε Βουλευτά, κ. Αντιπεριφερειάρχα, κ. Δήμαρχε, κ. εκπρόσωπε του υφυπουργού
εξωτερικών κ. Κατσανιώτη, κ. Γιαννιά, κ. εκπρόσωποι της Αχάια Clauss , κυρίες και κύριοι ,

Η σημερινή τιμητική εκδήλωση αφιερωμένη στην ιστορία της Καλαβρυτινής καταστροφής
και της εκτέλεσης των Καλαβρυτινών από τον τακτικό Γερμανικό στρατό την 13^η Δεκεμβρίου
1943, που αποτυπώνεται στην κινητή φωτογραφική έκθεση του Δημοτικού Μουσείου
Καλαβρυτινού Ολοκαυτώματος, είναι πρωτοβουλία του εξαίρετου κ. Ρεπούση Σπυρίδωνος.
Αφορμή η επιστολή του που απηύθυνε στο Δ.Σ. του Μουσείου. Συνδεδειγμένος κ. Σουηδός
θεολόγος εκπρόσωπος του Διεθνούς Ερυθρού Σταυρού στην Επιτροπή Διαχείρισης για την
Ελλάδα, με έδρα την Πάτρα Χανς Ερενστρώλε. Ο Ερενστρώλε πριν ανέβη στα Καλάβρυτα το
Μάρτιο του 1944 πέρασε και από την Αχάια Κλάους που αποτελούσε καταφύγιο για τους
αντάρτες κατά την Κατοχή, σημείο διαπραγματεύσεων ανταλλαγής αιχμαλώτων και
αφετηρία της απελευθέρωσης της Πάτρας. Τότε, στο βιβλίο επισκεπτών σε άπταιστα
Ελληνικά ο Ερενστρώλε έγραψε: «Ο μεθ' οίνου τελειώσει τελειώσει καλά . Θα γυρίσωμεν».
Γύρισε και συμμετείχε στις εκδηλώσεις μνήμης της 13^{ης} Δεκεμβρίου 2003 στα Καλάβρυτα.
Στο βιβλίο του (Μεσολαβητής στην Ελλάδα που δημοσιεύθηκε το 1945) στο οποίο και
αναφέρεται στα γεγονότα και

τις εμπειρίες που έζησε κατά το χρονικό διάστημα της παραμονής του στην Ελλάδα, κάνει ιδιαίτερη αναφορά στην Καλαβρυτινή τραγωδία. Όταν έφτασε στην Ελλάδα γράφει, «Εις τας Αθήνας ο αρχηγός μου, μου είχε πει:

«Βοήθησε κατά πρώτον λόγον τα Καλάβρυτα». Για την προσφορά του στο λαό της Αχαΐας έχει τιμηθεί από τον Δήμο Πατρέων.

Έτσι και εμείς σήμερα, ήρθαμε εδώ, 79 χρόνια από την εκτέλεση του άρρενος πληθυσμού των Καλαβρύτων και της ολοκληρωτικής καταστροφής της πόλης σε μια προσπάθεια διασύνδεσης μνημειακών τόπων και χώρων, ώστε να διατηρηθούν τα ιστορικά γεγονότα στην μνήμη και τη συνείδηση των ανθρώπων. Να αναδειχθεί η ιστορία και να μιλήσουμε ακόμα και γι' αυτά τα οποία δε λέγονται, που μας προκαλούν πόνο και θλίψη ή μας έχουν προκαλέσει ανεπούλωτο τραύμα. Να μην ξεχάσουμε. Να κατανοήσουμε ότι η δύναμη βρίσκεται στο πνεύμα που δημιουργεί πολιτισμό και όχι στην ισχύ των όπλων. Δύο ερωτήματα βάζει στο βιβλίο της «Έξι μήνες που άλλαξαν τον κόσμο» η Margaret Macmillan α) Πώς θα περιοριστούν τα άλογα πάθη του εθνικισμού προτού προκαλέσουν κι άλλες συμφορές; Και β) Πώς θα τεθεί εκτός νόμου ο πόλεμος;

Αυτός είναι και ο στόχος της φωτογραφικής έκθεσης του Δ.Μ.Κ.Ο. που φιλοξενείται στην Achaia Clauss. Να οπτικοποιηθεί το δράμα των Καλαβρύτων και να εντυπωθεί στη συνείδηση των επισκεπτών. Να τους κάνει να στοχαστούν. Να βάλουν τον εαυτό τους στη θέση των Καλαβρυτινών. Να τους κάνει να συνεχίζουν να σκέπτονται προσφέροντάς τους ένα πλαίσιο για να τεθεί σε δημόσιο διάλογο ένα δύσκολο κοινωνικό και τραυματικό γεγονός. Να γεφυρώσουν το παρελθόν, που δεν έζησαν και δεν θα ήθελαν να ζήσουν, με το μέλλον τους χωρίς «μαύρες μέρες όπως αυτές που γνώρισαν οι Καλαβρυτινοί». Γιατί, παραφράζοντας τη φράση του Τζ. Όργουελ από το βιβλίο του «1984», όποιος έρχεται σε επαφή «με το παρελθόν μπορεί να ελέγχει και το μέλλον» .

Η φωτογραφική έκθεση με τίτλο «Καλάβρυτα: Μια πόλη στην Ιστορία, πριν και μετά το Ολοκαύτωμα» – είναι αφιέρωμα τιμής και μνήμης στους μάρτυρες Καλαβρυτινούς.

Η γνώση της μνήμης, η μνήμη της γνώσης είναι η δύναμη των μουσείων που μπορούν να δείξουν τον τρόπο και τον δρόμο για ένα καλύτερο αύριο σε όσους είναι πρόθυμοι και έτοιμοι να αφουγκραστούν την ιστορία τους να αφουγκραστούν τη φωνή της μνήμης.

Η φωτογραφική έκθεση μέσα από μία αναδρομή και μέσα από συνοπτικά εισαγωγικά δίγλωσσα κείμενα και κυρίως μέσα από πλούσιο φωτογραφικό υλικό, χρονολογικά και θεματικά κατανεμημένο σε 29 πάνελ, αποτυπώνει την ιστορική διαδρομή και πορεία των

Καλαβρύτων και της ευρύτερης επαρχίας με επίκεντρο το Καλαβρυτινό Ολοκαύτωμα από τις αρχές του 20ού αιώνα μέχρι τις ημέρες μας.

Η εικονογραφία της φρίκης του πολέμου εγείρει καίρια και ουσιαστικά ερωτήματα για τον πολιτισμό και την ανθρωπιά μας. Είναι ανάγκη να διερωτηθούμε για πολλά γεγονότα που συμβαίνουν γύρω μας και μας απειλούν κι εμείς μένουμε προκλητικά αδιάφοροι στην αναβίωση του νεοναζισμού, στον ρατσισμό, στον φανατισμό, στη μισαλλοδοξία και στην ξеноφοβία, στη βία, στη φτώχεια, ή προκλητικά απαθείς και αδρανείς σε ανθρώπινα δράματα αποστρέφοντας το βλέμμα μας από τα χιλιάδες αθώα θύματα που έχουν εγκλωβιστεί στη δίνη των σύγχρονων πολέμων.

Η έκθεση δημιουργήθηκε για να ταξιδεύει, να γίνει πρεσβευτής της εξωστρέφειας του Μουσείου, για να μεταφέρει, το μήνυμα του Καλαβρυτινού Ολοκαυτώματος πέρα από τα μαρτυρικά Καλάβρυτα.

Αποτελεί στόχο μας μετά από συνεννόηση με τις Διευθύνσεις Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης να την επισκεφθούν οι μαθητές των σχολείων της Πάτρας. Επίσης σκοπεύουμε να έρθουμε σε επικοινωνία με το Δίκτυο Μαρτυρικών Πόλεων και Χωριών της Ελλάδας για να τους ενημερώσουμε για την ύπαρξη της έκθεσης και ότι είναι στη διάθεσή τους εφόσον το επιθυμούν να την εντάξουν σε επετειακές εκδηλώσεις μνήμης. Στις φιλόδοξες προθέσεις μας είναι να ταξιδέψει η έκθεση και να φιλοξενηθεί σε χώρες της Ευρώπης π.χ. Τσεχία, Πολωνία στα πλαίσια των πολιτιστικών ανταλλαγών και ακόμα στο Μουσείο Ολοκαυτώματος στην Ουάσιγκτον στο οποίο υπάρχει φιλμ που προβάλλει την καταστροφή των Καλαβρύτων.

Η κινητή έκθεση χρηματοδοτήθηκε από ένα πρόγραμμα Τοπικής Ιστορίας στο πλαίσιο του έργου «Αγροτική Ανάπτυξη της Ελλάδας 2014-2020».

Κυρίες και κύριοι,

Όπως γίνεται αντιληπτό κάθε εκδήλωση που συντελείται εντός ή εκτός των Καλαβρύτων, αναπόφευκτα συναντιέται με το ιστορικό παρελθόν τους, με τα τραγικά γεγονότα που συνέβησαν στις 13 Δεκέμβρη 1943.

Η ιστορική μνήμη είναι παρούσα στον τόπο μας 365 ημέρες το χρόνο, διδάσκει και διαπαιδαγωγεί « ότι το μέλλον μας βρίσκεται στο παρελθόν μας και μας δημιουργεί την ανάγκη ενός νέου πολιτισμικού ρεύματος , επιτάσσει την ανάγκη μιας νέας λογικής και ηθικής αντικαθιστώντας τις έννοιες του αμοιβαίου συμφέροντος και της περιστασιακής ελεημοσύνης με το μόνιμο αίσθημα της ανθρώπινης συνεργασίας και αλληλεγγύης».

Με την υπόσχεση, ότι κρατάμε το λόγο μας, τιμάμε το παρελθόν, όπως αναφέρει ο αείμνηστος καθηγητής Ι. Θ. Κακριδής, θα επιχειρήσω να σας αφηγηθώ το τραυματικό

γεγονός του Καλαβρυτινού Ολοκαυτώματος, που συντελέστηκε από τον τακτικό γερμανικό στρατό την 13^η Δεκεμβρίου 1943.

Πριν φτάσουμε σ' αυτή την αποφράδα ημέρα, κρίνω σκόπιμο να αναφερθώ στο χρονολόγιο των γεγονότων και στο περιβάλλον που διαμορφώθηκε κατά τη διάρκεια της κατοχής και κυρίως από το καλοκαίρι του 1943.

Τέλος Μάιου 1941. Οι Ιταλοί έρχονται στα Καλάβρυτα. Η Ιταλική κατοχή θα διαρκέσει ως την 9^η Σεπτεμβρίου 1943. Οι Ιταλοί κατακτητές σκορπούν το φόβο και τον τρόμο στους κατοίκους. Το κτίριο του Δημοτικού Σχολείου μετατρέπεται σε στρατόπεδο συγκεντρώσεως Πελοποννήσου.

Οκτώβριος του 1942. Ο Αλεξάντερ Λερ κατηγορεί του Ιταλούς συμμάχους ότι είναι ανίκανοι να αντιμετωπίσουν τους αντάρτες και ζητά να μεταφερθούν επιπλέον στρατεύματα της Βέρμαχτ στην Ελλάδα. Η απαίτησή του ικανοποιείται στις 11 Φεβρουαρίου 1943 με τη μετακίνηση της 717 μεραρχίας πεζικού που μετονομάζεται σε 117 μεραρχία καταδρομών.

Από τις πρώτες μέρες της κατοχικής περιόδου ο ελληνικός λαός συσπειρώθηκε εναντίον των δυνάμεων του Άξονα με την οργάνωση αντιστασιακών οργανώσεων, ενώ στη Μέση Ανατολή συγκροτήθηκαν εκ νέου Ελληνικές Ένοπλες Δυνάμεις, για να συνεχίσουν τον αγώνα στο πλευρό των Συμμάχων. Η Αντίσταση στην περιοχή των Καλαβρύτων στηρίζεται στον αντισμήναρχο Δημήτριο Μίχο, υπό την ηγεσία του οποίου δρούσε το Ανεξάρτητο τάγμα των Καλαβρύτων και υποδιοικητή του τον Αντισυνταγματάρχη Ανδρικόπουλο..

Το Τάγμα των Καλαβρύτων εμπλέκεται σε αντιστασιακές ενέργειες κατά των ιταλικών δυνάμεων κατοχής στις:

18 Απριλίου 1943. Μάχη στο Πυργάκι

13 Ιουνίου 1943. Μάχη στην θέση Τρικκοκιά, κοντά στην Αγία Λαύρα.

15-16 Ιουνίου. Μάχη στο χωριό της Κέρτεζης.

20 Ιουνίου 1943. Μάχη στο χωριό Φίλια

Τέλος Ιουνίου 1943. Συμπλοκή στη θέση ξερόκαμπος του όρους Χελμού.

16 Ιουλίου 1943. Η μάχη της Γουρζούμισας, το σημερινό Λεόντιο. Το ιταλικό τάγμα αποτελούμενο από 160 άνδρες υπέστη σημαντικές απώλειες. 22 νεκροί, 17 τραυματίες, 92 αιχμάλωτοι. Η μάχη αναπτέρωσε το ηθικό των ανταρτών και οδήγησε στην προσχώρηση εκατοντάδων νεαρών στην ομάδα του αντισμήναρχου Μίχου. Από τη μεριά των γερμανικών και ιταλικών δυνάμεων κατοχής που δέχονταν ολοένα και περισσότερες αντιστασιακές ενέργειες στη ευρύτερη περιοχή, οδήγησε στη διεξαγωγή δύο επιμέρους επιχειρήσεων με τους κωδικούς Βυτίνα και Χιονίστρα για την καταπολέμηση των συμμοριών όπως αποκαλούσαν τους αντάρτες στην περιοχή Πατρών, Καλαβρύτων και Αιγίου.

30 Αυγούστου 1943. Οι Γερμανικές δυνάμεις φτάνουν για πρώτη φορά στα Καλάβρυτα. Μπαίνοντας στην πόλη δέχονται μεμονωμένα πυρά από τους αντάρτες, οι οποίοι διαφεύγουν προς τα Άνω Σουδενά.

2 Σεπτεμβρίου 1943. Κατά την καταδίωξη των ανταρτών στα Σουδενά καίνε το χωριό και συλλαμβάνουν το 18χρονο μαθητή Κωνσταντίνο Παυλόπουλο, τον οποίο μεταφέρουν στα Καλάβρυτα και τον απαγχονίζουν, υπό τα εξαναγκασμένα βλέμματα των κατοίκων, μπροστά από το ξενοδοχείο Χελμός.

4 Σεπτεμβρίου 1943. Οι Γερμανικές δυνάμεις εγκαταλείπουν τα Καλάβρυτα με τη ρητή εντολή προς τους κατοίκους, δια στόματος του συνταξιούχου επιθεωρητή Δ.Ε. Θεόδωρου Παπαβασιλείου, να μην επιτρέψουν την είσοδο στην πόλη κανενός επαναστάτη, διαφορετικά θα επιστρέψουν οι ίδιοι ή θα στείλουν αεροπλάνα για να τους πυρπολήσουν.

8 Σεπτεμβρίου 1943. Πυρπολείται το Χωριό Γουρζούμιστα από τις ιταλικές δυνάμεις που εκδικούνται το θάνατο των συντρόφων τους στη μάχη της 16^{ης} Ιουλίου 1943. Είναι και η τελευταία πολεμική πράξη των ιταλικών δυνάμεων στην Πελοπόννησο.

9 Σεπτεμβρίου 1943. Οι Ιταλοί συνθηκολογούν . Οι Γερμανοί πάλι στα Καλάβρυτα για να αφοπλίσουν τις ιταλικές μονάδες. Παρά τις ανατινάξεις όπλων και πυρομαχικών, τις κρίσιμες εκείνες ώρες, μεγάλα αποθέματα έπεσαν στα χέρια των ανταρτών. Νέα εντολή προς τους προεστούς και τον πρόεδρο της κοινότητας Χρήστο Παπανδρέου « Εμείς φεύγουμε, θα είσθε υπεύθυνοι , εάν οι αντάρτες κατέβουν στα Καλάβρυτα».

Τις επόμενες μέρες οι αντάρτες εγκατέστησαν τις δικές τους διοικητικές και στρατιωτικές αρχές , παρά τις παρακλήσεις του προέδρου της κοινότητας Παπανδρέου προς τον Κωστάκη Γκίκα τον καπετάν Χελμό: « Κωστάκη, πηγαίνετε στα βουνά κι ό,τι θέλετε θα σας το στέλνουμε. Φύγετε, θα βασανιστούμε» για να πάρει την απάντηση «Είμαστε εμείς εδώ τώρα. Δεν θα τολμήσει πόδι Γερμανού να πατήσει στα Καλάβρυτα». Το φρουραρχείο τους με φρούραρχο τον αγρονόμο Γ. Σμυρνωτόπουλο εγκαταστάθηκε στο ίδιο κτίριο που είχαν διοικητήριο οι Ιταλοί, το στρατηγείο τους υπό τον αντισμήναρχο Μίχο στο γειτονικό χωριό Βυσικά, το σημερινό Σκεπαστό. Τάγματα ανταρτών περνούσαν από τα Καλάβρυτα για τα βουνά της Αχαΐας και για άλλα της Πελοποννήσου.

Το κενό που δημιουργείται με τη συνθηκολόγηση των Ιταλών επιχειρείται να καλυφθεί από την προώθηση των Γερμανικών δυνάμεων στην Πελοπόννησο για να προλάβουν αυξημένες επιχειρήσεις από τις δυνάμεις του αναπτειρωμένου και ενισχυμένου έμφυχα, ηθικά και υλικά ΕΑΜ-ΕΛΑΣ, που ως τα μέσα Οκτωβρίου 1943 είχε κατάφερε να εδραιωθεί ως η μοναδική πολιτική και αντιστασιακή δύναμη στην Πελοπόννησο. Παράλληλα η κεντρική διεύθυνση των συμμαχικών δυνάμεων στο Κάιρο σχεδίαζε την υποστήριξη της αντίστασης στην Πελοπόννησο με όπλα και συνδέσμους. Τη εποχή εκείνη ως σύνδεσμοι υπηρετούσαν οι Βρετανοί Άντονι Άντριους, Πίτερ Φρέιζερ και ο Νεοζηλανδός Έρικ Γκρέυ για να οργανώσουν τη δημιουργία ενός κεντρικού αντιστασιακού αρχηγείου στην Πελοπόννησο. Σύντομα όμως οι σχέσεις Βρετανών και ΕΑΜ-ΕΛΑΣ θα οξυνθούν και οι Βρετανικές ρίψεις όπλων θα σταματήσουν.

Από την πλευρά τους οι Γερμανοί και επειδή φοβόντουσαν συμμαχική απόβαση στα παράλια της δυτικής Πελοποννήσου ανακατατάσσουν τις δυνάμεις τους.

Ο στρατιωτικός διοικητής Νοτίου Ελλάδος και Διοικητής του 68^{ου} Σώματος Στρατού, πτέραρχος Χέλμουτ Φέλμου, μεταφέρει το αρχηγείο του από το Μεγάλο Πεύκο Αττικής στο κέντρο της Πελοποννήσου, τη Βυτίνα.

Η 117 μεραρχία καταδρομών κατέλαβε στις αρχές Οκτωβρίου 1943 ολόκληρη την Πελοπόννησο και ο διοικητής της υποστράτηγος Καρλ Φον Λε Σουίρ έγινε ο μοναδικός διοικητής Πελοποννήσου.

Τη διοίκηση του 749 συντάγματος της μεραρχίας που ανέλαβε το νομό Αχαΐας είχε ο αντισυνταγματάρχης Γιούλιους Βέλφινγκερ με αποστολή να αναχαιτιστεί εχθρική επίθεση κατά μήκος του βορείου παραλιακού δρόμου και κατά μήκος της οδού Πατρών –Καλαβρύτων – Τρυπιών και να συντριβεί ο εχθρός με αντεπίθεση.

8 Οκτωβρίου 1943: Ο ταγματάρχης Χανς Έμπερσπεργκερ διοικητής του 1^{ου} τάγματος στο Αίγιο έλαβε προφορική εντολή από τον Λε Σουίρ « να ανιχνευθεί η περιοχή και οι δρόμοι προς τα Καλάβρυτα», επειδή και παρά τις επιχειρήσεις Χιονίστρα και Βυτίνα είχαν συμβεί μπλόκα και καταστροφές δρόμων στην περιοχή Καλαβρύτων και Μαζεύικων, όπου εθεωρείτο ότι βρίσκονταν και η πλειοψηφία των ανταρτών.

14 Οκτωβρίου 1943: Ο Έμπερσπεργκερ αναθέτει στο λοχαγό Χανς Σόμπερ την αποστολή αναγνώρισης και ανίχνευσης του οδικού δικτύου που θα έδινε το δικαίωμα στους Γερμανούς για το σχεδιασμό μεγάλων επιχειρήσεων με τη διασφάλιση του δρόμου Πατρών – Καλαβρύτων –Τριπόλεως. Γι' αυτό το λόγο η κατατρόπωση των αντιστασιακών ομάδων γύρω από τα Καλάβρυτα ήταν μια απολύτως απαραίτητη στρατιωτική αναγκαιότητα για τους Γερμανούς διοικητές.

Σε σχετική εκτίμηση του ο Λε Σουίρ προς τον Φέλμου διοικητή του Σώματος Στρατού αναφέρει: «Η ορεινή ενδοχώρα της Πελοποννήσου βρίσκεται εξ ολοκλήρου υπό τον έλεγχο των συμμοριών. Αποτελούν εκεί ένα κράτος εν κράτει και ασκούν απεριόριστα την κομμουνιστική τους διακυβέρνηση. Οι συμμορίες είναι καλώς οργανωμένες, διαθέτουν δικά τους διοικητικά όργανα, δικαστήρια, σημεία στρατολογίας, ο δε εξοπλισμός τους σε όπλα και μηχανήματα πρέπει να χαρακτηριστεί καλός (ενισχύθηκε σημαντικά μέσω των γνωστών ιταλικών σκευωριών, αυτομόλων και αγορά όπλων). Η δραστηριότητα των συμμοριών έχει προσλάβει ευρείες διαστάσεις στην περιοχή των Πατρών και της Σπάρτης».

Εκεί λοιπόν στην περιοχή της Αχαΐας είχε σωρευθεί ικανό συγκρουσιακό δυναμικό η έκρηξη του οποίου επέφερε την εκδήλωση εκείνης της ακολουθίας των δραματικών γεγονότων που βρήκαν την κορύφωσή τους στο Ολοκαύτωμα των Καλαβρύτων. Η θρυαλίδα που πυροδότησε αυτή τη σωρευμένη εύφλεκτη ύλη υπήρξε η αποστολή αναγνώρισης του λόχου Σόμπερ.

Σαββατοκύριακο 16-17 Οκτωβρίου 1943: Ο λόχος του Σόμπερ, που αποτελείτο από ένα ανομοιογενές πλήθος 97 ανδρών από τον 5^ο, 1^ο και 3^ο λόχο του 1^{ου} Τάγματος του 749 Συντάγματος, ξεκίνησε για την αποστολή του με σαφώς περιορισμένο σκοπό και με την εκτίμηση από τους διοικητές τάγματος και λόχου ότι δεν θα εμπλακεί σε συγκρούσεις μακράς διάρκειας με αντάρτικες δυνάμεις.

Από την πλευρά του το Κεντρικό Αρχηγείο Πελοποννήσου του ΕΛΑΣ είχε πληροφορηθεί την επιχείρηση των Γερμανών. Διέταξε το Ανεξάρτητο Τάγμα των Καλαβρύτων να καταλάβει σημεία στρατηγικής σημασίας κοντά στο χωριό Κερπινή. Της ομάδας των ανταρτών ηγείτο ο Κρητικός Αρετάκης με την επωνυμία Σφακιανός και ο Καλαβρυτινός Γιάννης Κατσικόπουλος ή καπετάν Βελιάς. Από τα σημεία αυτά ο λόχος του Σόμεπερ δέχτηκε αιφνιδιαστικά πυρά από τρεις πλευρές. Η μάχη της Κερπινής αποτέλεσε στρατιωτική επιτυχία του ΕΛΑΣ από τακτικής και ψυχολογικής άποψης, καθώς είχαν αντιμετωπίσει με θάρρος τον εχθρό σε κατά μέτωπο εμπλοκή. Από τη μάχη που διήρκεσε όλη τη μέρα της 17^{ης} Οκτωβρίου αιχμαλωτίστηκαν 81 Γερμανοί στρατιώτες. Ανάμεσά τους ο λοχαγός Σόμεπερ και τρεις τραυματίες. Ένας τέταρτος τραυματίας που δεν μπορούσε να μεταφερθεί παρέμεινε στη φροντίδα του γιατρού της Κερπινής. Τέσσερις σκοτώθηκαν και 11 διέφυγαν.

17 Οκτωβρίου 1943: Οι αιχμάλωτοι Γερμανοί μεταφέρθηκαν στα Καλάβρυτα ,όπου κλείστηκαν στο Δημοτικό Σχολείο. Οι τρεις τραυματίες μεταφέρθηκαν στο νοσοκομείο Καλαβρύτων.

18 Οκτωβρίου 1943: Αρχίζει η αναζήτηση των αγνοούμενων ανδρών του λόχου Σόμεπερ από τους υπόλοιπους λόχους του τάγματος. Ο υπολοχαγός Γκαρχέφερ φθάνει με τον 6^ο λόχο στην Κερπινή. Διεξάγονται ανακρίσεις από τον ελληνομαθή δεκανέα Κόνραντ Ντένερ ή Τένερ όπως θα μείνει γνωστός στους Καλαβρυτινούς και θα εντοπιστεί ο τάφος των τεσσάρων Γερμανών που σκοτώθηκαν στη διάρκεια της μάχης. Μετά από αυτά ο Γκαρχέφερ εγκατέστησε το σταθμό διοίκησης του λόχου σε ένα ύψωμα απέναντι από τα Καλάβρυτα αναμένοντας διαταγές.

Οι αντάρτες από τα Καλάβρυτα έβλεπαν τις κινήσεις των Γερμανών. Αποφασίζουν να αναχωρήσουν από τα Καλάβρυτα μεταφέροντας τους αιχμαλώτους Γερμανούς στα Μαζέικα για ασφαλέστερη φρούρηση. Διαδίδεται η είδηση στους κατοίκους των Καλαβρύτων ότι οι τρεις τραυματίες που νοσηλεύονταν στο νοσοκομείο, απήχθησαν και εφονεύθησαν από μέλη του ΕΑΜ που έριξαν τα πτώματά τους σε ένα πηγάδι στη περιοχή Ξυδιά των Καλαβρύτων. Επαληθεύονται τα λόγια του ιερέως Χρόνη κατά τις μέρες που διαπραγματευόταν με τους αντάρτες. Απευθυνόμενος στους Καλαβρυτινούς είπε «εάν δεν απολυθούν οι αιχμάλωτοι, όταν μάθετε ότι έρχονται οι Γερμανοί, να φύγετε , διότι θα σας εκτελέσουν, ότι εις το Αίγιον ο Σεβασμιώτατος και όλοι, τα Καλάβρυτα, το Σκεπαστό, την Κερπινή και τους Ρωγούς , τα έχομεν ξεγράψει από το χάρτη».

Οι κάτοικοι φοβούμενοι εισβολή και αντεκδίκηση συγκάλεσαν συνελεύσεις των προυχόντων και απεφασίσθη, σύμφωνα με τον επιθεωρητή Θεόδωρο Παπαβασιλείου «πάνδημος υποδοχή των Γερμανών προπορευομένης πενταμελούς επιτροπής».

Αρχίζει η προοδευτικά κλιμακούμενη ψυχική ένταση, στους Γερμανούς που αναζητούσαν τους συμπολεμιστές τους και στους κατοίκους των Καλαβρύτων που διαισθάνονταν ότι κάτι κακό θα τους συμβεί.

Ο Έμπερσμπεργκερ ασκεί πιέσεις στο Μητροπολίτη Καλαβρύτων και Αιγιαλείας Θεόκλητο και στους προκρίτους του Αιγίου να μεταβούν στην περιοχή των ανταρτών και να τους πείσουν να ελευθερώσουν τους αιχμαλώτους, αλλιώς η Βερμαχτ θα προέβαινε στην εφαρμογή αντιποίνων και στην εκτεταμένη καταστροφή χωριών.

6 Νοεμβρίου 1943: Τις διαπραγματεύσεις για την απελευθέρωση των αιχμαλώτων Γερμανών αναλαμβάνει επιτροπή, συσταθείσα από το μητροπολίτη, αποτελούμενη από τον ιερέα Κωνσταντίνο Χρόνη, του δημαρχέοντος του Αιγίου Αλεξάνδρου Καζάνη, του Παναγιώτη Μεντζελόπουλου συμβολαιογράφου, του Παναγιώτη Μεντζελόπουλου δικηγόρου και του Προέδρου του Εργατικού Κέντρου. Τρεις φορές ανεβοκατέβηκε ο ιερέας Χρόνης από το Αίγιο στη Βυσσικά, στο αρχηγείο των ανταρτών μεταφέροντας επιστολές από και προς τα δύο μέρη. Οι διαπραγματεύσεις ναυάγησαν.

Μια ακόμα προσπάθεια του Έμπερσμπεργκερ με απευθείας διαπραγμάτευση με τους αντάρτες μέσω του ελληνομαθούς υπολοχαγού Φρανς Γιούπε δεν είχε κι αυτή αποτέλεσμα.

Οι υποθέσεις που έχουν διατυπωθεί για το ναυάγιο των διαπραγματεύσεων είναι ότι υπήρχε ασυμφωνία μεταξύ της τριανδρίας του ΕΛΑΣ με τις συνεχείς αλλαγές στις απαιτήσεις της, καθώς και ο ρόλος των Βρετανών στην υπόθεση της αιχμαλωσίας των 78 Γερμανών. Πάντως μεταπολεμικά, ο Άντονι Άντριους, ο Βρετανός σύνδεσμος, σε συνέντευξή του ανέφερε «ότι δεν υπήρχε αγγλικό ενδιαφέρον για την εκτέλεση των Γερμανών αιχμαλώτων, ούτε καταβλήθηκε προσπάθεια να παρεμποδιστούν οι διαπραγματεύσεις». Εκείνο που δεν προκύπτει από τη συνέντευξη του Άντριους, είναι ότι οι Βρετανοί δεν συμβούλευσαν τους αντάρτες να απελευθερώσουν τους αιχμαλώτους εν όψει των εντονότατων γερμανικών απειλών να εφαρμοσθούν εκτεταμένα αντίποινα.

29 Νοεμβρίου 1943: Ο Λε Σουίρ στην τελευταία επιστολή του Μίχου απάντησε με βία διατάζοντας το βομβαρδισμό του αρχηγείου του ΕΛΑΣ, αλλά ο Μίχος και το επιτελείο του είχαν αναχωρήσει. 12 αεροπλάνα βομβάρδισαν τη Βισσικά. Κατεστράφη ολοσχερώς το σχολείο, πολλά σπίτια πήραν φωτιά και 13 κάτοικοι έχασαν τη ζωή τους. Ταυτόχρονα ο Λε Σουίρ αποφασίζει ευρείας κλίμακας επιχείρηση με την κωδική ονομασία «Καλάβρυτα» για τον εντοπισμό των αιχμαλώτων και την απελευθέρωσή τους από τον αντίπαλο δια της βίας. Ως ημέρα έναρξης της επιχείρησης ορίστηκε η 5^η Δεκεμβρίου 1943.

Σκοποί της επιχείρησης ήταν : α)Εξόντωση των συμμοριών, β)Έρευνα των χωριών για κομμουνιστές, όπλα κλπ, γ)Αναζήτηση των μελών του λόχου Σόμπερ που είχαν αιχμαλωτιστεί στη μάχη της Κερπινής και εφαρμογή αντιποίνων.

Τρεις ομάδες μάχης – περίπου 3000 στρατιώτες – παίρνουν μέρος στην επιχείρηση:

Ομάδα μάχης Βέλφιγκερ που έχει και το γενικό πρόσταγμα της επιχείρησης θα ξεκινήσει από την Πάτρα και μετά από έξι μέρες μέσω Χαλανδρίτσας από βορειοδυτικά θα έφτανε στα Καλάβρυτα.

Ομάδα μάχης Έμπερσμπεργκερ, θα ξεκινήσει από το Αίγιο και ακολουθώντας το δρομολόγιο του λόχου Σόμπερ μέσω Ρωγών- Κερπινής θα έφθανε από βορειοανατολικά στο ίδιο διάστημα στα Καλάβρυτα.

Ομάδα Μάχης Γκνάς, θα ξεκινήσει από τη Βυτίνα και με παραπλανητικούς ελιγμούς μέσω Λαγκαδίων, Παγκρατίου θα έφθανε από νοτιοδυτικά στα Μαζέικα και την επομένη 7^η μέρα της επιχείρησης στα Καλάβρυτα.

Η επιχείρηση «Καλάβρυτα» θα συνοδευόταν από δύο ακόμα υποστηρικτικές επιχειρήσεις με κωδικές ονομασίες «Καρδερίνα» και «Βουβάλι», σύμφωνα με διαταγή του Λε Σουίρ, ώστε και από ανατολικά να παρεμποδιστεί η διαφυγή των ανταρτών.

Στην πορεία τους οι τρεις ομάδες μάχης ελάχιστη επαφή είχαν με τους αντάρτες την 1^η και 2^η μέρα. Οι αντάρτες εγκατέλειπαν την περιοχή. Όμως οι γερμανικές δυνάμεις κατά την πορεία τους στα Καλάβρυτα σπέρνουν τον όλεθρο.

5 Δεκεμβρίου 1943: Καίνε το Παγκράτι και εκτελούν τους άνδρες του χωριού.

7 Δεκεμβρίου 1943: Οι αντάρτες βιαστικά μετακινούν τους αιχμαλώτους από τα Μαζέικα προς το χωριό Μάζι. Θα ξεχάσουν τον άρρωστο υποδεκανέα Φίντλερ στα Μαζέικα. Στη θέση Μαγείρου οι αιχμάλωτοι θα εκτελεστούν και θα γκρεμιστούν στις απότομες χαράδρες του Χελμού. Το ίδιο βράδυ η ομάδα Γκνας φθάνει στα Μαζέικα.

8 Δεκεμβρίου 1943: Το πρωί ποδηλατιστές της ομάδας Γκνας συναντούν τον υποδεκανέα Ντόνερ που διασώθηκε της εκτέλεσης και τους πληροφορεί ότι «οι αιχμάλωτοι εξετελέστησαν και ερίφθησαν σε μια χαράδρα. Ο Γκνας αναζητά τους αιχμαλώτους και ως αντίποινα καίει το Μάζι και εκτελεί τους άνδρες του χωριού. Ανακαλύπτεται ένας ακόμα διασωθείς ο στρατιώτης Ροζέ Βαλτέρ.

Ο Λε Σουίρ διατάζει «ως άμεσο αντίποινο την πυρπόληση των χωριών και την εκτέλεση του ανδρικού πληθυσμού».

Η ομάδα Έμπερσμπεργκερ, που συνοδεύεται από τη σωφρονιστική διμοιρία με επικεφαλής τον Ακαμπχούμπερ και τον Τένερ καίει τα χωριά στο πέρασμά της και εκτελεί τον ανδρικό πληθυσμό:

Ρωγοί, 61 άνδρες,

Κερπινή, 42 άνδρες,

Ζαχλωρού, 18 άνδρες,

Μονή Μεγάλου Σπηλαίου 11 Μοναχοί, 5 υπάλληλοι και 6 προσκυνητές.

9 Δεκεμβρίου 1943

Σούβαρδο, 3 άνδρες,

Βραχνί, 6 άνδρες.

Τις πρωινές ώρες της 9^{ης} Δεκεμβρίου οι Γερμανικές μηχανοκίνητες δυνάμεις των Πατρών και οι πεζοπόρες του Αιγίου εισέρχονται στα Καλάβρυτα. Σύμφωνα με τη μαρτυρία του επιθεωρητή δημοτικής εκπαίδευσης Παπαβασιλείου, γερμανομαθούς, «παρά τα διαπραχθέντα εις τα πέριξ χωριά, οι πλείστοι των κατοίκων δεν επίστευον ότι είναι τόσο σκληρόκαρδοι οι Γερμανοί να ζητήσωσι ευθύνας παρ' ανευθύνων και φιλήσυχων κατοίκων».

Η Ευσταθία Τζούδα, μαθήτρια τότε, γράφει στο βιβλίο της «Στάχτη και Όνειρα»: «από το μπαλκόνι της οικίας του Χρήστου Αντωνόπουλου στην πλατεία, ο επιθεωρητής

Παπαβασιλείου , μεταφράζει τη διαταγή του Ταγματάρχη Έμπερσπεργκερ προς το συγκεντρωμένο πλήθος: Όλοι οι κάτοικοι θα κυκλοφορούν μέχρι τις 4 το απόγευμα. Καλούν τον πρόεδρο Χρήστο Παπανδρέου και ζητούν τα ονόματα των Καλαβρυτινών ανταρτών. Ο πρόεδρος τους απαντά: Είναι είκοσι πέντε και πρώτα τα δικά μου δύο παιδιά». Κάνετε λάθος, απαντούν οι Γερμανοί, είναι τριάντα δύο. Δεν διατρέχετε κανένα κίνδυνο, θα κάψουμε τα σπίτια των ανταρτών και εκείνα που είναι κλειστά» για να επαληθευτεί η προπαγάνδα τους και να μας εξαπατήσουν μέχρι την τελευταία στιγμή. Κλεισμένοι στα σπίτια μας ζούμε την αβεβαιότητα».

11 Δεκεμβρίου 1943: Οι κάτοικοι αναγκάζονται να μεταβούν στο νεκροταφείο να παρακολουθήσουν την εκταφή και την απόδοση τιμών στους τρεις θανατωθέντες τραυματίες Γερμανούς στρατιώτες. Ο κρότος των τιμητικών βολών διαπερνάει τις καρδιές όλων και η σκέψη ότι μπορεί να στρέψουν τα όπλα πάνω τους τις τρυπάει.

12 Δεκεμβρίου 1943: Ο οδοντωτός πηγαινόερχεται Διακοφτό – Καλάβρυτα. Μεταφέρει ρούχα, προίκες, εμπορεύματα, ζώα, στάνες ολόκληρες. Μεγάλη λεηλασία. Οι μηχανοκίνητες δυνάμεις της ομάδας Βέλφιγκερ επιστρέφουν στην Πάτρα. Παρέμειναν οι δυνάμεις του Έμπερσπεργκερ για να εφαρμόσουν την επικαιροποιημένη διαταγή της 10^{ης} Δεκεμβρίου του Λε Σουίρ: «Να ισοπεδωθούν οι περιοχές Μαζέικα και Καλάβρυτα». Το ίδιο βράδυ ο Έμπερσπεργκερ στο σταθμό διοικήσεως έδωσε, για την επομένη, διαταγή ενέργειας σύμφωνα με την οποία έπρεπε να εφαρμοστούν τα αντίποινα, δηλαδή συγκέντρωση του πληθυσμού, εκτέλεση των ανδρών και πυρπόληση της πόλης.

13 Δεκεμβρίου 1943: Ημέρα Δευτέρα. Οι Γερμανοί εφαρμόζουν το σχέδιο των αντιποίνων. Ξυπνούν τους κατοίκους με κωδωνοκρουσίες. Μιας ημέρας τρόφιμα, μια κουβέρτα και όλοι στο σχολείο.

Σ' αυτό το κτήριο οι κάτοικοι της πόλης των Καλαβρύτων γνώρισαν και υπέστησαν τη βαναυσότητα της ναζιστικής θηριωδίας. Υπήρξε, κατά τρόπο παραπλανητικό, ο χώρος της συγκέντρωσής τους, του απάνθρωπου διαχωρισμού των οικογενειών, του οδυνηρού αποχωρισμού, του φρικτού εγκλεισμού των γυναικόπαιδων και του βίαιου απεγκλωβισμού τους.

Οδηγούν τους άνδρες στο χωράφι του ΚΑΠΗ. Εκεί η σωφρονιστική διμοιρία της μεραρχίας, υπό τις διαταγές του υπολοχαγού Βίλλιμπαντ Ακαμπχούμπερ, εκτέλεσε εν ψυχρώ τους άνδρες. Δύο φωτοβολίδες μια πράσινη και μία κόκκινη ήταν το σύνθημα της εκτέλεσης. Τα πολυβόλα κακάρισαν και το καταραμένο «πυρ» βγήκε και σφηνώθηκε στα κορμιά των ανδρών. Και για να ολοκληρώσουν το απαίσιο έργο τους οι εγκληματίες, άρχισαν να δίνουν τη χαριστική βολή.

Η πόλη καιγόταν, οι γυναίκες στο φλεγόμενο σχολείο σπάζουν πόρτες και παράθυρα και ορμούν έξω. Που 'ναι οι άντρες, αναρωτιούνται, για να ' ρθει η απάντηση από μια κραυγή. Τους σκοτώσανε στη λάκκα του Καπή. Πλήθος γυναικών βουερό, κλάμα, οδυρμός και ολοφυρμός. Τρεις γενιές σφάδαξαν κάτω από το βαρύ πέλμα του τυράννου. Βαρύ και το μαρτύριο των γυναικών για την επόμενη μέρα, τον επόμενο μήνα, τα επόμενα χρόνια. Πώς να επαναλειτουργήσουν το βιολογικό τους ρολόι που σταμάτησε, όπως κι αυτό της εκκλησίας, στις 14:34. Με παγωμένα χέρια και σαλεμένο μυαλό μες τα αποκάϊδια της πόλης

άρχισαν το μακάβριο έργο τους, τη μεταφορά και την ταφή των αγαπημένων τους προσώπων, πάνω στις αιματοβαμμένες κουβέρτες τους, στο νεκροταφείο της πόλης. Είχαν απομείνει μόνες. Παντού ερείπια και χαλάσματα.

Έπρεπε να διώξουν τα καμένα και να φτιάξουν μια γωνιά για να ζήσουν. Σε πρόχειρα παραπήγματα κάτω από τσίγκους έμειναν τον πρώτο καιρό. Έπρεπε να βρουν το θάρρος και τη δύναμη για να ξαναζήσουν. Τα βρήκαν και τα δύο. Ποτέ όμως δεν ξέχασαν ότι κάποιοι άμυαλοι και ανόητο άνθρωποι, στέρησαν τα όνειρά τους. Τις μαυροφόρεσαν για πάντα, στο σώμα τους και στην ψυχή τους.

Τις επόμενες ημέρες κάτοικοι από τα γύρω χωριά φέρνουν και μοιράζουν στις γυναίκες τρόφιμα και ρούχα.

Στις 16 Δεκεμβρίου και παρά τη λυσσαλέα αντίδραση του φρούραρχου της Πάτρας φτάνει στα Καλάβρυτα το τμήμα εθελοντών νοσοκόμων Πατρών αποτελούμενο από την κ. Κρεμμυδά και τις νοσοκόμες αδελφές δ. Λεπιδά και Διγενοπούλου. Στις 20 Δεκεμβρίου φτάνει το σταλμένο από την Αθήνα τμήμα του Ερυθρού Σταυρού. Το αποτελούσαν οι κ. Έλλη Αδοσίδου, Μαρία Αλεβιζάτου και η δ. Αριάδνη Λεκού. Οι αδελφές δίνουν τις πρώτες βοήθειες. Μοίρασαν φάρμακα και τρόφιμα και περιέθαλψαν τους τραυματίες που βρέθηκαν κάτω από τη στοίβα των άλλων πτωμάτων και είχαν γλιτώσει το θάνατο και από τη χαριστική βολή.

Από τη μανία των Γερμανών δεν θα γλιτώσουν τα Μαζέικα, οι κάτοικοι των οποίων είχαν φροντίσει τους αιχμαλώτους στις τρεις εβδομάδες που έμειναν εκεί. Στις 14 Δεκεμβρίου 1943 αναχωρώντας η ομάδα του Γκνάς πυρπολεί το χωριό με την πρόφαση «ότι οι κάτοικοι αν και γνώριζαν ότι οι αιχμάλωτοι Γερμανοί ήταν στο χωριό τους κανείς τους δεν ενημέρωσε τις Γερμανικές αρχές. Νεκροί 14 και 250 σπίτια πυρπολημένα από τα 350.

Η ομάδα Έμπερσμπεργκερ φεύγοντας για το Αίγιο ολοκληρώνει το έγκλημά της. Καθ' οδόν πυρπολούν στις 14-12-1943 την Αγία Λαύρα, ακόμα 5 νεκροί, λεηλατούν και πυρπολούν εκ νέου το Μέγα Σπήλαιο, τη Βισοκά, τη Βάλτα, την Πλατανιώτισσα, τη Φτέρη, το Πυργάκι και τα Μελίσσια.

Σύμφωνα με το πολεμικό ημερολόγιο της 117 Μεραρχίας Κυνηγών στα Καλάβρυτα εκτελέστηκαν δια τυφεκισμού 511 άρρενες κάτοικοι. Ως προς τον αριθμό των θυμάτων έχουν διατυπωθεί, κατά καιρούς, διάφορες εκτιμήσεις που αυξομειώνουν τον αριθμό από 600 έως και 1300. Στην τελική αναφορά πεπραγμένων της μεραρχίας, στις 19 Ιανουαρίου 1944, αναφέρεται ότι «24 οικισμοί και 4 μοναστήρια καταστράφηκαν. 696 Έλληνες τυφεκίστηκαν». Η επιχείρηση «Καλάβρυτα» είναι ένα από τα μεγαλύτερα και, με βάση τον αριθμό των θυμάτων, προφανώς το χειρότερο έγκλημα της Βέρμαχτ σε μη σλαβική χώρα κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου.

Πρόκειται για ασύγγνωστα υψηλό φόρο αίματος, τον οποίο κλήθηκαν να καταβάλουν αθώοι άμαχοι, η τραγικότητα και η σημασία του οποίου δεν αυξομειώνεται με τον αριθμό όσων μαρτύρησαν υπέρ πατρίδος.

Το έγκλημα των Καλαβρύτων είναι έγκλημα δίχως τιμωρία. Δεν τιμωρήθηκαν οι υπεύθυνοι. Δε δικάστηκαν. Εκείνοι που δικάστηκαν ήταν τα ορφανά που έχασαν τους πατεράδες τους,

που στερήθηκαν τα μεγάλα αδέρφια τους, οι χήρες, οι μανάδες, που καταδικάστηκαν σε ισόβια πίκρα.

Στη δίκη της Νυρεμβέργης κατέθεσε ως μάρτυρας κατηγορίας ο δήμαρχος Καλαβρύτων και ένας από τους 13 διασωθέντες Τάκης Σηλιόπουλος. Στις 10 Μαΐου 1947 η δικαστική υπηρεσία των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής ξεκίνησε τη «Δίκη του Λίστ» γνωστότερη ως η «Δίκη των ομήρων». Σ' αυτή τη δίκη στο εδώλιο του κατηγορουμένου κάθονταν 11 από τους 12 στρατηγούς που κατηγορούνταν για εγκλήματα πολέμου στα Βαλκάνια. Ανάμεσά τους ο Χέλμουτ Φέλμυ και ο Βίλχεμ Σπάιντελ. Στις 19 Φεβρουαρίου 1948 το δικαστήριο τους έκρινε ως υπεύθυνους για τα εγκλήματα που διέπραξε η Βέρμαχτ στα Καλάβρυτα και τους καταδίκασε σε ποινή κάθειρξης 15 και 20 ετών αντίστοιχα. Μεταξύ των ετών 1951-1953 αποφυλακίστηκαν.

Οι υπεύθυνοι της τραγωδίας :

Καρλ φον Λε Σουίρ, Στρατηγός: Δεν δικάστηκε ποτέ. Πέθανε αιχμάλωτος των Σοβιετικών στο Στάλινγκραντ. Υπεύθυνος για τη σφαγή των Καλαβρύτων. Υπέγραψε τη διαταγή των αντιποίνων και παρακολούθησε από κοντά την εφαρμογή της.

Γιούλιους Βέλφινγκερ, συνταγματάρχης: Δεν δικάστηκε ποτέ. Συνέταξε τη διαταγή της επιχείρησης. Ήταν ο επικεφαλής της. Κατά τη διάρκεια της τραυματίστηκε και αντικαταστάθηκε από τον Έμπερσμπεργκερ. Στάλθηκε στο Ρωσικό μέτωπο. Αιχμαλωτίστηκε από τους Αμερικανούς. Ελευθερώθηκε και επανήλθε αργότερα στην ενεργό υπηρεσία

Χανς Έμπερσμπεργκερ, ταγματάρχης: Δεν δικάστηκε ποτέ. Τέθηκε επικεφαλής των Γερμανικών δυνάμεων και εφάρμοσε τη διαταγή των αντιποίνων όχι μόνο με συνείδηση καθήκοντος, αλλά και με πλήρη πεποίθηση. Μετατέθηκε στο Ανατολικό μέτωπο όπου και σκοτώθηκε.

Βίλλι μπαντ Ακαμπχούμπερ, υπολοχαγός: Δεν δικάστηκε ποτέ. Επικεφαλής της διμοιρίας σωφρονισμού που εκτέλεσε τους Καλαβρυτινούς. Μετατέθηκε στο Ανατολικό μέτωπο. Επέστρεψε στην Αυστρία το 1945. Πέθανε στις 30 Οκτωβρίου 1972 σε ηλικία 67 ετών από καρκίνο του πνεύμονα.

Κόνραντ Ντένερτ, υποδεκανέας: Δεν δικάστηκε ποτέ. Μέλος της σωφρονιστικής διμοιρίας που εκτέλεσε τους Καλαβρυτινούς. Έλληνομαθής. Έμεινε γνωστός στους Καλαβρυτινούς ως Τένερ, πυράρχης και αρχιδήμιος της Καλαβρυτινής ζωής. Κατά την αποχώρηση των Γερμανών από την Ελλάδα αιχμαλωτίστηκε τραυματισμένος από τους Αμερικανούς. Αφέθηκε ελεύθερος, έμεινε στην Αυστρία, έκανε οικογένεια και δεν ενοχλήθηκε ποτέ από τη δικαιοσύνη. Πέθανε στις 8 Φεβρουαρίου 1979 σε ηλικία 64 ετών.

Αλμπερτ Γκνας, ίλαρχος: Δεν δικάστηκε ποτέ. Δεν αναζητήθηκε ποτέ από τη δικαιοσύνη.

Κάρλ Κόκερτ: Δεν δικάστηκε ποτέ. Κατά τη διάρκεια της αποχώρησης των Γερμανικών στρατευμάτων από την Ελλάδα τραυματίστηκε στις 11 Δεκεμβρίου 1944 στη Γιουγκοσλαβία και μετά από δύο μέρες πέθανε.

Τα Καλάβρυτα εύκλεια της Ελλάδας, στοιχήθηκαν, μαζί με το Λίντιτσε, το Οραντούρ, το Μαρταζμπότο, το Δίστομο, την Κάνδανο, το Κομμένο και άλλες πόλεις της Ευρώπης και της Ελλάδας στις μαρτυρικές πόλεις της Ευρώπης. Οι εκτελεσμένοι Καλαβρυτινοί μαζί με τους άμετρους και όπου άλλου μάρτυρες του ναζισμού και τα πενήντα τόσα εκατομμύρια νεκρούς του δεύτερου παγκοσμίου πολέμου, αντιστηρίζουν την ειρήνη.

Η ευθύνη των Γερμανών που πραγμάτωσαν με αριστοτεχνικό τρόπο το ολοκαύτωμα των Καλαβρύτων, δε μετατίθεται σε άλλους. Οι Ναζήδες οργάνωσαν μεθοδικά, με ψυχραιμία, με βαρβαρότητα και σκληρότητα την εν ψυχρώ δολοφονία του άρρενος πληθυσμού των Καλαβρύτων. Τα εγκλήματα που διέπραξαν οι Γερμανοί αποτελούν ενιαίο και αναπόσπαστο μέρος της ναζιστικής αντίληψης περί ολοκληρωτικού πολέμου και διεξήχθησαν στο πλαίσιο της εκτέλεσης ενός προσυμφωνημένου και προμελετημένου σχεδίου τρομοκράτησης και εκμετάλλευσης των κατοίκων των κατεχόμενων χωρών. Εφάρμοσαν την αρχή της συλλογικής ευθύνης, σύμφωνα με την οποία «η ευθύνη των αθώων για αδικήματα άλλων ήταν η επίσημη πολιτική των αρχών κατοχής οι οποίες είχαν προσδιορίσει τους ομήρους ως κατοίκους μιας χώρας που εγγυώνται με η ζωή τους την άψογη συμπεριφορά του πληθυσμού. Αυτό το δόγμα πήρε επίσημη έγκριση το Σεπτέμβριο του 1941 με την έκδοση μιας γενικής διαταγής με την υπογραφή του Στρατάρχη Κάιτελ.

77 χρόνια μετά τη λήξη του πολέμου, τα κεφάλαια Καλάβρυτα και γερμανική κατοχή στην Ελλάδα δεν έχουν κλείσει ακόμα. Θα μας απασχολήσουν για μεγάλο χρονικό διάστημα. Τα Καλάβρυτα μέσα στο χρόνο επηρεάστηκαν από την οικονομική ανάπτυξη της Ελλάδας και της Ευρώπης μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Σήμερα είναι εμφανή τα ίχνη αυτής της ανάπτυξης. Τα Καλάβρυτα είναι μια πόλη που ζει κυρίως από τον χειμερινό τουρισμό.

Ελάχιστα ερείπια και κτίρια μαρτυρούν τι ακριβώς συνέβη εδώ πριν 79 χρόνια.

Στη λάκκα του Καπή υψώθηκε ένας μεγάλος σταυρός και δημιουργήθηκε ένα δωρικό μνημείο από τσιμεντένιες στήλες που αναγράφονται τα ονόματα των εκτελεσμένων. Δεσπόζουσα θέση κατέχει το πετρωμένο άγαλμα της Καλαβρυτινής Μάνας.

Το σχολείο μετατράπηκε σε Δημοτικό Μουσείο Καλαβρυτινού Ολοκαυτώματος. Πρωταγωνιστικό ρόλο στη δημιουργία του η Γιώτα Κωνσταντοπούλου Κολλιοπούλου, 12χρονο κορίτσι τότε, έζησε τα γεγονότα έγκλειστη στο σχολείο και πριν λίγο καιρό έφυγε από κοντά μας.

Το Μουσείο αποτελεί τη νεότερη κιβωτό της διαφύλαξης και διατήρησης της μνήμης των αδικοχαμένων αγαπημένων Καλαβρυτινών. Μιας μνήμης που όπου κι αν την αγγίξεις πονάει. Η 5^η αίθουσα του Μουσείου φιλοξενεί το Πάνθεον των Καλαβρυτινών ηρώων. Ονόματα και φωτογραφίες εκτελεσθέντων και διασωθέντων, στέκουν εκεί αιώνιοι μάρτυρες κατηγορίας των συγγερών δολοφόνων τους.

Στον περίβολο του Μουσείου εκτίθεται η σύνθεση που δημιούργησε ο γλύπτης Νικόλαος Δημόπουλος, δωρεά της οικογένειας Ανδρέα Βαρελόπουλου, και αναπαριστά την πιο τραγική και συνάμα την κορυφαία ίσως πράξη του Καλαβρυτινού δράματος. «Η σύζυγος υπό το βλέμμα των ανήλικων τέκνων της μεταφέρει πάνω στην αιματοβαμμένη του κουβέρτα τον εκτελεσμένο σύζυγο και πατέρα στο νεκροταφείο της πόλης».

Το νεκροταφείο της πόλης, όπου κάθε σταυρός μαρτυρά το έγκλημα της 13^{ης} ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1943. «ΕΚΤΕΛΕΣΘΕΙΣ ΥΠΟ ΤΩΝ ΓΕΡΜΑΝΩΝ ΤΗΝ 13^Η ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1943»

Το σταματημένο ρολόι της εκκλησίας, στου χαλασμού την ώρα 14:34.

Κάθε χρόνο στις 13 Δεκέμβρη τελείται πάνδημο αρχιερατικό μνημόσυνο παρουσία της πολιτειακής και πολιτικής ηγεσίας της Ελλάδας και Ευρωπαϊκών αντιπροσωπειών..

Αν και τα υλικά ίχνη του πολέμου έχουν εξαφανιστεί εδώ και πολύ καιρό «η εκτέλεση είναι παρούσα. Ξανά και ξανά περιστρέφονται οι συζητήσεις γύρω από την 13^η Δεκεμβρίου».

Στις 14 Απριλίου του 2000, ο πρόεδρος της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας Γιοχάνες Ράου συνοδευόμενος από τον τότε Πρόεδρο της Ελληνικής Δημοκρατίας Κωστή Στεφανόπουλο κατέθεσε στεφάνι στον τόπο της εκτέλεσης δηλώνοντας ταυτόχρονα ότι «Νιώθω εδώ, στον τόπο αυτό, βαθύτατη θλίψη και ντροπή». Έκτοτε πολλοί Γερμανοί επίσημοι αλλά και απλοί άνθρωποι, φοιτητές και μαθητές που επισκέπτονται τα Καλάβρυτα δηλώνουν τον αποτροπιασμό τους για το έγκλημα των προγόνων τους και απλώνουν χέρι φιλίας.

Ίσως έτσι νιώθουν, επειδή το Γερμανικό Έθνος ακολούθησε τον Χίτλερ με προθυμία στο όραμά του και μετείχε στην ύβρι του, ότι συμμετέχουν στην τιμωρία του και στην τιμωρία της Γερμανίας. Παρά τις εκφράσεις αποτροπιασμού και ντροπής από προσωπικότητες της Γερμανικής Ομοσπονδίας ισχύει απaráλλακτη και για τα Καλάβρυτα η επισήμανση του Εβραίου διώκτη Ναζι εγκληματιών Eli VizeI «ότι ακόμη και όλος ο γερμανικός χρυσός δεν μπορεί να ξαναδώσει ζωή ούτε σε ένα από τα θύματα και είναι ανεπαρκής για να επουλώσει την ψυχική οδύνη έστω και μιας γυναίκας που είδε τον άνδρα της και τα παιδιά της να εκτελούνται».

Ολοκληρώνοντας αυτήν την πυκνογραμμένη και επιγραμματική εξιστόρηση των γεγονότων θέλω να επισημάνω ότι: « Σε κάθε περίπτωση το μήνυμα που εκπέμπουν σήμερα τα Καλάβρυτα είναι ότι στέκουν εδώ ως μαρτυρία και ως μνημόσυνο αιώνιο των Καλαβρυτινών, αλλά και ως σάλπισμα αγώνα κατά του εκάστοτε ολοκληρωτισμού- ναζισμού που κραυγαλέα ή ανεπαισθήτως εισβάλλει και μολύνει την κοινωνία οδηγώντας την σε νέους θρήνους και νέες περιπέτειες».

Πιστεύω ότι η ιστορία κρίνει τους λαούς, δοκιμάζει τα έθνη, την αντοχή τους ηθική και υλική. Τα Καλάβρυτα κρίθηκαν, δοκιμάστηκαν και άντεξαν στη δοκιμασία του πυρός και του σιδήρου του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Δικαιούνται να διεκδικήσουν και να ανακτήσουν ότι τους ανήκει ηθικά και υλικά.

ΤΑ ΚΑΛΑΒΡΥΤΑ

ΈΧΟΥΝ ΔΙΚΑΪΩΜΑ ΝΑ ΘΈΛΟΥΝ ΝΑ ΦΤΪΆΞΟΥΝ ΕΝΑΝ ΚΑΛΥΤΕΡΟ ΚΟΣΜΟ.

ΕΝΑΣ ΚΑΛΥΤΕΡΟΣ ΚΟΣΜΟΣ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΕΝΑΣ ΚΟΣΜΟΣ ΜΕ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΑ ΥΛΙΚΑ ΑΓΑΘΑ, ΑΛΛΑ ΜΕ ΛΙΓΟΤΕΡΗ ΔΥΣΤΥΧΙΑ.